

Lausunto

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Sanaston lausunto koskien hallituksen esitystä HE 92/2018 tekijänoikeuslain muuttamisesta (ns. lukemisestedirektiivin voimaansaattaminen)

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Sanasto rf (jäljempänä Sanasto) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Sanasto on valtakunnallinen kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö, joka valvoo kirjallisuuden tekijöiden oikeuksia ja etuja. Edustamme noin 10 000 suomalaista kirjallisuuden tekijää. Sanaston jäsenjärjestöjä ovat Finlands svenska författareförening rf, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry sekä Suomen tietokirjailijat ry.

Sanaston pääviestit

- *Korvausoikeus tulee laajentaa koskemaan kaikkia valtuutetuille yhteisöille sallittuja käyttötarkoituksia. Tämä on välttämätöntä oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen ja oikeuksien turvaamiseksi sekä ns. kolmen kohdan testin vaatimusten täyttämiseksi.*
- *Tekijänoikeuslain 17 b §:n 7 momentin tulisi kuulua: ”Tekijällä on oikeus saada korvaus valtuutetulta yhteisöltä, jos 1 momentissa säädetyn mukaisesti ääntä tallentamalla Suomessa valmistettu teoksen kappale levitetään, välitetään tai muuten saatetaan edunsaajahenkilön saataviin.”*
- *Valtuutettujen yhteisöjen velvoitteiden tulee koskea kaikkia valtuutettuja yhteisöjä, ei ainoastaan niitä, jotka harjoittavat saavutettavien teosten vaihtoa.*
- *Valtuutettujen yhteisöjen toiminnan ja niille laissa asetettujen velvoitteiden valvonta ei voi perustua ainoastaan valtuutettujen yhteisöjen ja oikeudenhaltijoiden väliseen yhteistyöhön.*
- *Laissa määriteltyjen valtuutettujen yhteisöjen velvoitteiden noudattamisen valvonta tulee säätää esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön tehtäväksi.*

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

1. ALUKSI

Kaikille kansalaisille tulee turvata yhdenvertainen mahdollisuus nauttia kirjallisesta kulttuurista ja osallistua täysimääräisesti yhteiskunnan toimintaan. Sanasto pitää erittäin tärkeänä, että varmistetaan näkövammaisille ja muille lukemisesteisille edunsaajajenkiöille kirjallisten teosten saavutettavuus. Tekijän yksinoikeuden rajoittamiseen perustuvan järjestelmän legitimitetti edellyttää kuitenkin sitä, että oikeudenhaltijoiden oikeudet edut otetaan huomioon ja poikkeuksia ja rajoituksia koskevaa ns. kolmen kohdan testiä kunnioitetaan.

Näkövammaisten ja lukemisesteisten henkilöiden hyväksi säädetyn tekijänoikeuden rajoitussäännöksen soveltamisala on viimeisten vuosikymmenten aikana jatkuvasti laajentunut ja ehdotetun lakimuutoksen myötä se laajenee entisestään. Teosten käyttötavat ovat muuttuneet olennaisesti perinteisestä fyysisten teoskappaleiden lainaamisesta kohti teosten rajoittamatonta käyttöä suoratoiston avulla. Oikeudenhaltijoille maksettavat korvaukset ovat laskeneet, koska nykymallinen korvausoikeus ei kata nykyisenlaista käyttöä kuin vain osittain.

Tekijänoikeuden rajoituksista ja poikkeuksista sekä kolmen kohdan testiä

Tekijänoikeuden peruslähtökohta on tekijän yksinoikeus määrätä teostensa käytöstä. Tekijän yksinoikeutta voidaan kuitenkin rajoittaa käytännön tarpeiden tai painavien yhteiskunnallisten syiden vuoksi. Tekijänoikeuden rajoituksilla on lisätty vammaisten mahdollisuuksia käyttää eri teoslajeja samalla tasarvoa sekä sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista edistäen.

Tekijänoikeuden rajoitus- ja poikkeussäännöksiin tulee soveltaa ns. kolmen kohdan testiä: ne saavat koskea ainoastaan määrättyjä erityistapauksia, ne eivät saa olla ristiriidassa teosten tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä ne saa kohtuuttomasti haitata oikeudenhaltijoiden etujen ja oikeuksien toteutumista. Tämä velvoite on kirjattu myös lukemisestedirektiiviin. Teosten saavutettavuuden lisääminen tulee toteuttaa siten, että edunsaajajenkiöiden ja tekijöiden oikeudet ovat tasapainossa ja että säädettyillä rajoituksilla puututaan mahdollisimman vähän tekijöiden oikeuksiin. Ehdotettu lainsäädäntö ei jäljempänä selostetuin tavoin täytä näitä poikkeuksille ja rajoituksille asetettuja vaatimuksia.

2. KORVAUSOIKEUS

Hallituksen esityksessä ehdotetut lakimuutokset laajentavat lukemisesteisten hyväksi säädettyä tekijänoikeuden rajoitusta ja samalla rajoitussääntelyn piiriin kuuluvien edunsaajajenkiöiden määrä laajenee. Korvausjärjestelmää ei hallituksen esityksessä ehdoteta laajennettavaksi nykyisestä, vaikka laajentaminen olisi välttämätöntä oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen turvaamiseksi. Korvausjärjestelmän jättäminen ennalleen merkitsee sitä, että kirjallisuuden tekijät jäävät pian ilman korvauksia. Tämä on kohtuutonta tekijöiden oikeuksien toteutumisen kannalta.

Korvausoikeus Marrakeshin sopimuksessa ja lukemisestedirektiivissä

Julkaistujen teosten saatavuudesta sokeille ja heikkonäköisille annetun Marrakeshin sopimuksen 4 artiklan 5 kohdan mukaan korvausoikeus poikkeuksen tai rajoituksen nojalla tapahtuvasta käytöstä on kansallisen lainsäädännön asia. Korvausjärjestelmien käyttöä tai soveltamisalaa ei rajoiteta.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Lukemisestedirektiivillä pannaan unionitasolla täytäntöön Marrakeshin sopimus. Lukemisestedirektiivi on osa Euroopan komission säädöspakettia, jonka tavoitteena on modernisoida tekijänoikeutta digitaalisilla sisämarkkinoilla (ns. Copyright II -paketti)¹. Komissio on perustellut antamiaaan säädösehdotuksia sillä, että digitaalitekniologia on muuttanut huomattavasti tapaa, jolla luovaa sisältöä käytetään, tuotetaan ja jaetaan. Komissio on korostanut hyvää tasapainoa tekijöiden oikeuksien ja lukemisesteiden tarpeiden välillä myös digitaalisessa ympäristössä. Nyt ehdotettu lainsäädäntö ei toteuta näitä tavoitteita.

Lukemisestedirektiivi sallii jäsenvaltioille korvausjärjestelmät, jotka koskevat valtuutetuille yhteisöille sallittuja käyttötarkoituksia. Direktiivin 3 artiklan 6 kohdassa jäsenvaltioille on annettu oikeus soveltaa korvausjärjestelmiä direktiivissä säädetyin rajoituksin. Korvausjärjestelmät eivät saa muodostua esteeksi direktiivin tavoitteille lisätä saavutettavassa muodossa olevien teosten ja muun suojatun aineiston tarjontaa Euroopan unionin eikä valtuutettuihin yhteisöihin saa kohdistua liiallisia vaatimuksia. Jäsenvaltioiden korvausjärjestelmien sisältöä ja soveltamisalaa ei muuten ole tarkemmin määritelty tai rajattu.

Direktiivin 3 artiklan 3 kohdan mukaan näkövammaisten ja muiden lukemisesteiden hyväksi säädettyä poikkeusta sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

Marrakeshin sopimus jättää korvausoikeuden kansallisen lainsäätäjän päätettäväksi. Lukemisestedirektiivissä puolestaan kattaa lähtökohtaisesti kaikki direktiivissä sallitut käyttömuodot, korvausoikeudelle on asetettu vain edellä mainittuja rajoituksia. Kansalliseen lainsäädäntöön nyt esitettävässä muodossa korvausoikeutta on rajoitettu enemmän kuin mitä lukemisestedirektiivi edellyttäisi. Tämä merkitsee oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen rajoittamista perusteettomasti. Korvausoikeuden rajoittaminen ehdotetulla tavalla on ristiriidassa direktiiviinkin kirjatun kolmen kohdan testin kanssa, ja johtaa kirjallisten teosten tekijöiden kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen.

Nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä tekijänoikeuden teknologianeutraalisuus on tärkeää. Ehdotetussa lainsäädännössä korvausoikeus on kuitenkin liitetty ainoastaan tiettyyn vanhanmalliseen käyttömuotoon, joka on jo radikaalisti vähentynyt ja tulee jollain aikavälillä loppumaan. Tällainen säännös ei vastaa tarpeeseen tekijänoikeuslainsäädännön modernisoinnista ja tasapainoisesta tekijänoikeusjärjestelmästä, jossa sekä edunsaajahenkilöiden että oikeudenhaltijoiden tarpeet ja oikeudet on huomioitu.

Hallituksen esityksessä ehdotettu korvausoikeus ja nykyiset käyttömuodot

Nykyinen tekijänoikeuslain 17 § 4 momentti turvaa tekijöille korvauksen niissä tilanteissa, kun edunsaajahenkilöille jää pysyvästi haltuunsa kappale teoksesta. Säännöksellä on tavoiteltu aikanaan sitä, että muu kuin teoksen lainaaminen oikeuttaa tekijän saamaan teoksensa käyttämisestä korvausta. Käytännössä tekijät ovat saaneet korvauksen niissä tilanteissa, joissa edunsaajahenkilölle on lähetetty

---

¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/modernisation-eu-copyright-rules>.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

kirjallisesta teoksesta tehty äänikirjaversio kotiin, tai kun hänen on ollut mahdollista ladata äänikirja sähköisenä tietokoneelleen.

Hallituksen esityksessä on ehdotettu korvausoikeuden säilyttämistä nykyisellään eli sellaisena, että tekijällä olisi oikeus saada korvaus valtuutetulta yhteisöltä ainoastaan niissä tapauksissa, joissa lukemiseisten haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta (17 b § 7 mom.). Hallituksen esityksen mukaan pysyvällä käytöllä tarkoitetaan muita käyttömuotoja kuin aineiston lainaamista tai ajallisesti rajoitettua käyttöoikeutta, ja korvausoikeus koskisi vain ”lopullisia kulutustapahtumia”.

Tekijänoikeudella suojattujen teosten käyttömuodot ovat murroksessa. Kaupalliset äänikirjamarkkinat ovat lähteneet nousuun uudenlaisten suoratoistoon perustuvien kuukausimaksullisten palveluiden, kuten BookBeat ja Storytel, myötä. Fyysisten teoskappaleiden ostamisen ja omistamisen sijaan on tullut yhä enenevässä määrin rajattoman käyttöoikeuden ostaminen lukuaikapalvelun teoksiin, jotka ovat henkilön käytössä ajasta ja paikasta riippumatta. Verkon kautta kuunneltavien tai ladattavien äänikirjojen myynti on kasvanut viime vuosina todella voimakkaasti, Suomen Kustannusyhdistyksen tilastojen mukaan vuonna 2017 jopa 180 %. Pienellä kielialueella kehittyvä markkina on erittäin herkkä erilaisille häiriöille, ja onkin varmistettava, ettei teoskappaleiden valmistaminen saavutettavassa muodossa kohtuuttomasti vaikuta kaupallisiin äänikirjamarkkinoihin ja sitä kautta kustantajien ja tekijöiden saamiin tuloihin.

Kirjallisten teosten käyttötapojen muutos on ollut erityisen suurta saavutettavassa muodossa olevien teosten osalta. Sellainen käyttö, jossa edunsaajahenkilön haltuun jää pysyvästi teoksen kappale, esimerkiksi äänikirja CD-muodossa, muodostaa enää pienen osan saavutettavien teosten käytöstä. Nykyisin selkeästi yleisin tapa käyttää saavutettavassa muodossa olevia äänikirjoja on suoratoisto, kuten hallituksen esityksessäkin on tuotu esiin. Edunsaajahenkilöillä on rajoitussäännöksen nojalla valmistettu äänikirjatarjonta ajallisesti ja muutenkin rajoituksetta ilmaiseksi käytössään. Tällaista rajoittamattoman käyttöoikeuden hyödyntämistä voidaan Sanaston näkemyksen mukaan pitää lopullisena kulutustapahtumana ja vastaavan nykyisin mukaista tilannetta, jossa edunsaajahenkilön haltuun jää pysyvästi kappale teoksesta. Rajoitussääntelyn perusteella tapahtuva käyttö on tullut primäärimarkkinoilla tapahtuvan käytön kaltaiseksi ja se on kaupalliseen äänikirjamarkkinaan verrattuna merkittävää.

Hallituksen esityksessä todetaan, että direktiivi mahdollistaa korvausoikeuden säilyttämisen laissa nykyisessä laajuudessa. Näkemystä ei ole sen tarkemmin perusteltu eikä tässä yhteydessä ole esitetty ministeriön arvioita siitä, mahdollistaako direktiivi korvausjärjestelmän muuttamisen tai laajentamisen. Sanaston näkemyksen mukaan on selvää, että direktiivi mahdollistaa myös korvausoikeuden laajentamisen koskemaan kaikkia direktiivin nojalla sallittuja käyttötarkoituksia, kunhan korvausjärjestelmä on rajoitettu direktiivissä säädetyin rajoituksin (esimerkiksi ettei edunsaajahenkilöiltä peritä maksuja). Korvausoikeuden laajentaminen ei muodostuisi esteeksi direktiivin tavoitteille. Sen sijaan se on ainoa keino varmistaa, että kolmen kohdan testin vaatimukset täyttyvät.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Korvaustaso

Korvauksen tasoa määritettäessä olisi otettava asianmukaisesti huomioon valtuutettujen yhteisöjen toiminnan voittoa tavoittelematon luonne, direktiivin yleistä etua koskevat tavoitteet, poikkeuksesta hyötyvien henkilöiden edut, oikeudenhaltijoille mahdollisesti aiheutuva haitta ja tarve varmistaa saavutettavassa muodossa olevien kappaleiden rajat ylittävä levittäminen.

Korvaus teosten käyttämisestä rajoituksen nojalla on ollut tasoltaan hyvin nimellinen, eikä se ole verrattavissa teosten normaaleihin käyttökorvauksiin. Hallituksen esityksessä on todettu, että jos nykyistä korvausoikeutta laajennettaisiin ja sitä sovellettaisiin kaikkiin uusiin toimijoihin ja riippumatta missä muodossa ja millä tavalla kappale saatetaan edunsaajan saataviin, nämä uudet toimijat eivät todennäköisesti tuottaisi lainkaan saavutettavassa muodossa kappaleita edunsaajille. Väite siitä, että nimellinen tekijänoikeuskorvaus estäisi jotain tahoja toimimasta rajoitussääntelyn sallimalla tavalla, ei kuitenkaan ole perusteltu ja se on Sanaston näkemyksen mukaan harhaanjohtava.

Vaikka korvaustaso on alhainen, korvauksella on kuitenkin tärkeä merkitys niin tekijöiden oikeuksien toteutumisen kuin myös lukemisesteisten henkilöiden hyväksi säädetyn rajoitussääntelyn oikeutuksen kannalta. Käyttötapojen muutoksesta johtuen Celian omakirjalainoista maksamat korvaukset ovat laskeneet huomattavasti: vuonna 2015 korvaussumma oli 301 771 euroa, vuoden 2016 korvaussumma 266 331 euroa ja vuonna 2017 vain 153 000 euroa, vaikka saavutettavassa muodossa olevien teosten käyttö ei ole vähentynyt. Sama laskeva korvaustrendi jatkuu edelleen.

Mikäli korvausoikeus säilytetään nykyisellään ja rajataan koskemaan vain tilanteita, joissa lukemisesteisen haltuun jää pysyvästi teoskappale, korvausjärjestelmästä tulee lähitulevaisuudessa merkityksetön. Korvausoikeus olisi näennäisesti olemassa, mutta koskisi vain sellaista käyttöä, jota tosiasiallisesti ei ole tai on vain erittäin rajoitetusti. On välttämätöntä, että korvausjärjestelmä uudistetaan kattamaan nykyisenlaiset käyttömuodot, jotta tällainen tekijöiden oikeuksia loukkaava tilanne voidaan estää.

Edellä kuvatuin perustein Sanasto esittää, että ehdotettu tekijänoikeuslain 17 b §:n 7 momentti muutetaan muotoon: ”Tekijällä on oikeus saada korvaus valtuutetulta yhteisöltä, jos 1 momentissa säädetyn mukaisesti ääntä tallentamalla Suomessa valmistettu teoksen kappale levitetään, välitetään tai muuten saatetaan edunsaajahenkilön saataviin.”

3. VALTUUTETTUJEN YHTEISÖJEN VELVOITTEET

Valtuutetuilla yhteisöillä on velvollisuus muun muassa saattaa saavutettavassa muodossa olevat teokset vain lukemisesteisten tai muiden valtuutettujen yhteisöjen saataville, toimia tavalla, jolla ehkäistään saavutettavassa muodossa olevien kappaleiden luvaton valmistamista ja saataviin saattamista sekä toimia huolellisesti käsitellessään teoksia. Näiden velvoitteiden tavoitteena on varmistaa, että rajoitussääntöksen mukaista mahdollisuutta kirjallisten teosten käyttöön hyödynnetään vain edunsaajahenkilöiden yksinomaista käyttöä varten ja että oikeudenhaltijoiden oikeutettuja etuja kunnioitetaan. On erittäin tärkeää, että nämä valtuutettujen yhteisöjen velvoitteet on kirjattu lakiin.

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

Hallituksen esityksen tekstin ja varsinaisen lakiehdotuksen välillä vaikuttaa kuitenkin olevan eräs ristiriita: tekstissä todetaan, että valtuutettuja yhteisöjä koskevat velvoitteet koskevat kaikkia valtuutettuja yhteisöjä, jotka ovat sijoittautuneet jäsenvaltion alueelle riippumatta siitä, tarjoavatko ne erityisesti palveluitaan edunsaajille muissa jäsenvaltioissa tai muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneille valtuutetuille yhteisöille. Lakiehdotuksen 17 c §:n mukaan valtuutettujen yhteisöjen velvoitteet koskevat kuitenkin vain sellaisia Suomeen sijoittautuneita valtuutettuja yhteisöjä, jotka harjoittavat teoskappaleiden vaihtoa Euroopan talousalueeseen kuuluviin valtioihin sijoittautuneiden valtuutettujen yhteisöjen kanssa. Valtuutetuille yhteisöille asetettujen velvollisuuksien tulee koskea kaikkia valtuutettuja yhteisöjä, ei ainoastaan teosvaihtoa harjoittavia yhteisöjä.

4. VALVONTA JA OIKEUDENHALTIJOIDEN OIKEUSSUOJAKEINOT

On tärkeä varmistaa saavutettavassa muodossa olevien teoskappaleiden käytön rajautuminen vain niihin oikeutetuille edunsaajahenkilöille ja siten koko rajoitussääntelyyn perustuvan järjestelmän legitimitettiin. Tästä syystä on välttämätöntä, että valtuutettujen yhteisöjen toimintaa ja esitetyn lain noudattamista valvotaan viranomaisten toimesta ja oikeudenhaltijoilla on riittävät oikeussuojakeinot.

Valtuutettujen yhteisöjen ja oikeudenhaltijoiden yhteistyö

Hallituksen esityksessä nostetaan useassa yhteydessä esiin, että valtuutettujen yhteisöjen ja oikeudenhaltijoiden tulisi pyrkiä vapaaehtoisesti muodostamaan hyvät käytännöt, jotta direktiivin tavoitteet toteutuisivat mahdollisimman hyvin ja luotaisiin rajoitussäännösten soveltamisesta aiheutuvien haitallisten vaikutusten välttämiseksi tarvittavia tasapainottavia tekijöitä. Valtuutettujen yhteisöjen ja oikeudenhaltijoiden välistä yhteistyötä ei kuitenkaan ole säädely mitenkään eikä valtuutetuille yhteisöille ole asetettu siihen minkäänlaista velvollisuutta. Yhteistyö eri osapuolten välillä on varmasti tärkeää, mutta järjestelmän toimivuutta ja säännösten noudattamista ei voida rakentaa tämän varaan. Kannustaminen yhteistyöhön ei voi merkitä oikeudenhaltijoille asetettua valvontavelvollisuutta.

Valtuutettujen yhteisöjen toiminnan valvonta ja seuraamukset velvoitteiden rikkomisesta

Sanasto pitää kestävämmänä sitä, että ehdotetussa lainsäädännössä sivuutetaan kokonaan viranomaisvalvonta ja sen sijaan valvontavelvollisuus asetetaan oikeudenhaltijoille. Koko järjestelmän legitimitettiin edellyttää sitä, että valtuutettujen yhteisöjen velvoitteita noudatetaan ja niiden noudattamisen valvonta toimii. Ehdotetussa tekijänoikeuslain muutoksessa on kyse tekijän yksinoikeuteen tehtävästä poikkeuksesta, jota pääsääntöisesti toteutetaan organisaatioiden, valtuutettujen yhteisöjen, toimesta ja tästä syystä myös valvontavelvollisuuden tulisi olla institutionaalisella tasolla, ei yksittäisen oikeudenhaltijan vastuulla. Valtuutettujen yhteisöjen toimintaa tulee valvoa esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta, ja tämä valvontavelvollisuus tulee kirjata lakiin. Lakiin tulee kirjata myös se, mitä seuraa, jos valtuutetut yhteisöt eivät toiminnassaan noudata niille laissa asetettuja velvoitteita.

Mikäli oikeudenhaltijat olisivat väärinkäytöstilanteissa yksin vastuussa valtuutettujen yhteisöjen valvonnasta, olisi oikeussuojakeinona lähtökohtaisesti kanne tekijänoikeusloukkauksesta. Ei liene tarkoituksenmukaista, että tämä olisi ainoa tapa puuttua mahdollisiin epäkohtiin tällä tekijänoikeuden rajoitussäännöksen alueella. Ei myöskään ole kohtuullista, ettei velvollisuuksien rikkominen johda

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

minkäänlaisiin seuraamuksiin. Valtuutettujen yhteisöjen velvoitteiden noudattaminen on oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen toteutumisen näkökulmasta välttämätöntä, ja siitä syystä selkeä valtuutettujen yhteisöjen viranomaisvalvonta ja toimivat oikeussuojakeinot ovat ehdottoman tärkeitä.

5. LOPUKSI

Lukemisestedirektiivin toimeenpanossa on säilytettävä tasapaino yhtäältä näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten tarpeiden ja oikeuksien sekä toisaalta oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen ja oikeuksien välillä. Rajoitussäätelyn legitimitetti on turvattava, sillä se on ainoa kestävä pohja kirjallisten teosten saavutettavuuden turvaamiseksi edunsaajahenkilöille. Tämä edellyttää useita muutoksia nyt ehdotettuun lainsäädäntöön.

Korvausoikeus on laajennettava koskemaan kaikkia valtuutetuille yhteisöille sallittuja käyttömuotoja. Korvausoikeuden rajoittamiselle hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla ei ole perusteita. Korvausoikeuden laajentaminen koskemaan nykymuotoista käyttöä on ainoa tapa varmistaa, että oikeudenhaltijat saavat jatkossakin heille kuuluvan korvauksen teosten käytöstä rajoitussäätelyn perusteella.

Valtuutettujen yhteisöjen velvoitteet ovat välttämättömiä koko järjestelmän legitimitetin ja oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen toteutumisen varmistamiseksi. Velvoitteiden tulee koskea kaikki valtuutettuja yhteisöjä.

Valtuutettujen yhteisöjen velvoitteiden noudattamisen valvonta tulee olla viranomaisen, esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön, tehtävä. Toiminnan lainmukaisuuden ja velvoitteiden noudattamisen valvontaa ei voida jättää oikeudenhaltijoiden tehtäväksi eikä se voi perustua vain oikeudenhaltijoiden ja valtuutettujen yhteisöjen väliseen tarkemmin määrittelemättömään yhteistyöhön. Laissa asetettujen velvoitteiden rikkomisesta tulee myös säätää jonkinlainen seuraamus.

Ottaen huomioon tässä lausunnossa esitetyt hallituksen esitykseen ja ehdotettuun lainsäädäntöön liittyvät lukuisat ongelmat, pyydämme harkitsemaan esityksen palauttamista uuteen valmisteluun.

Helsingissä 11. päivänä syyskuuta 2018

Heikki Karjalainen
Puheenjohtaja

Anne Salomaa
Toiminnanjohtaja

sanasto

Korkeavuorenkatu 30 A, 00130 Helsinki
+358 9 5629 3300, info@sanasto.fi, sanasto.fi

